

прийняттям рішень, обов'язкових для даної території, каналами доступу до ролей, пов'язаним із прийняттям рішень, і до формування інтересів і суб'єктів, що претендують на цей доступ.

Крім того, певні демократичні інститути можуть бути офіційними організаціями, які належать до конституційної структури держави (парламент, політичні партії й т.д.). Інші інститути, такі, наприклад, як справедливі вибори, одержують лише періодичне організаційне оформлення, однак є настільки ж обов'язковими. Головний критерій тут — це якість функціонування всіх цих інститутів, ступінь їхньої важливості в якості центрів прийняття рішень у структурі впливу, влади й політики. Відомий американський політолог Р. Даль пропонує застосовувати три підходи, що дозволяють визначити, які саме інститути необхідні для ефективного функціонування демократії в масштабах цілої держави. У цілому ж існують різні способи тлумачення як демократії в цілому, так і інститутів, необхідних для її ефективного існування. Демократія має власні ознаки й критерії, які дозволяють ідентифікувати її як самостійну форму правління, однак для того, щоб реально оцінити стан її інституціоналізації та консолідації в суспільстві варто проводити аналіз відповідності проголошених політичних інститутів зі ступенем їхнього практичного втілення.

Література:

1. Анатолій Романюк. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи і. Монографія. — Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. — 392 с.
2. Конституция государств европейского союза Под общей редакцией Л.А.Окунькова. — М.: Издат. группа ИНФРА М Норма, 1997. — 802 с.
3. Кречмер Г. Фракції. Партії в парламенті. — К.: Заповіт, 1999. — 300 с.
4. Кухта Б., Романюк А., Старецька Л., Угри Л., Красівський О., Ткаченко Г. Політична наука: Словник: категорії, поняття і терміни. — Львів. — Кальварія, 2003. — 500 с.
5. Ларсен Ст. У. Моделирование Европы в логике Роксана // Полис. — 1995. — №1. — С.39-57.
6. Латигіна Н. А. Демократія: реалії versus утопія [Монографія] / Н. А. Латигіна. — К.: Київський національний торгово-економічний Університет, 2008. — 400 с.
7. Бергер П., Лукман Т. Соціальне конструювання реальності. Трактат по соціології знання. М., 1995. - С.95.
8. Порівняльна політика. Основні політичні системи сучасного світу / За заг. ред. В.Бакірова, М. Сазонова. - Харків: ХНУ ім. В.М. Каразіна, 2008. - 576с.
9. Попов Э.А. Институционализация российской демократии. // Социс. 2001. - № 5. - С. 21-25.
10. Фисун А.А. Демократия и неопатримониализм в современных теориях политического развития: докт. дис. полит наук: 23.00.01 / А.А. Фисун. — Харьков, 2009. — 431 с.

Анікін Володимир Ільч,

*провідний співробітник Інституту європейської інтеграції
та політичних наук АН Молдови*

Зеленько Галина Іванівна,

*провідний науковий співробітник Інституту політичних
і етніонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса НАН України*

УДК 329 (478)

ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ ЯК СТРУКТУРИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА (НА ПРИКЛАДІ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА).

У статті зроблено огляд процесів виникнення та розвитку неурядових організацій у Республіці Молдова. Проаналізовано ефективність та функціональність впливу неурядових організацій на органи державної влади. Окреслено найхарактерніші проблемні моменти, пов'язані з неефективністю механізмів інтеракції по лінії «влада – суспільство» стосовно неурядових організацій.

Ключові слова: громадські об'єднання, громадянське суспільство, механізми впливу громадських організацій.

В статье рассматриваются процессы возникновения и развития неправительственных организаций в Республике Молдова. Проанализировано эффективность и функциональность влияния неправительственных на органы государственной власти. Очерчены наиболее характерные проблемные моменты, связанные с неэффективностью механизмов интеракции по линии «власть – общество» касательно неправительственных организаций.

Ключевые слова: общественные объединения, гражданское общество, механизмы влияния общественных организаций.

Considering a state processes occurrence and development nepravytelstvennyh organizations in the Republic of Moldova. Proanalyzyrovano efficiency and impact of funktsyonalnost nepravytelstvennyh to authorities with the State Power. The most Ochercheny harakternyye problemnyye momenty, svyazannyye s neeffektyvnostyu mehanyzmov ynteraktsyyu on line "Power - Society" kasatelno nepravytelstvennyh organizations.

Key words: obschestvennyye obedyenyuya, of Civil Society, mechanisms for the impact of public organizations.

Сплеск цивільної активності громадян посткомуністичних країн в процесі радикального реформування соціальної, економічної політичної і інших сфер життя суспільства безпосередньо пов'язаний у тому числі і із створенням численних і різноманітних по спрямованості своєї діяльності громадських організацій. Перші так звані «неформальні» організації громадян і громадські рухи зародилися ще в роки перебудови, проте пік їх створення припадає на період першої половини 1990-х років. Цікаво, що перші громадські об'єднання, в Молдові, діючі наприклад, в етнокультурній сфері були створені за ініціативою громадян указами першого президента незалежної і суверенної Республіки Молдова Мирчей Снегуром. Положення "Про громадські організації Молдови" було прийняте урядом у вересні 1992 року. Нова Конституція Республіки Молдова (прийнята 29 липня 1994 року) закріпила право громадян на створення партій і громадських об'єднань.

Динаміка росту чисельності громадських об'єднань в Молдові вражає. Аналіз показує, що кількість громадських об'єднань, що пройшли реєстрацію в Мінюсті за період з 1992 по 1996 (роки "піку") на перше січня 1997 року в порівнянні з початком 1992 року (на 1 травня) зросло більш ніж в одинадцять разів (з 69 до 801). Кількість таких громадських організацій, як фізкультурно-спортивні суспільства, творчі союзи, культурно-освітні і сфери дозвілля об'єднання збільшилося більш ніж в сто разів. У багато десятків разів за вказаний період зросла загальна кількість громадських формувань, діючих в таких сферах, як правозахисна діяльність, захист прав споживачів, добродійність і милосердя (громадські фонди) професійні науково-технічні суспільства, молодіжні і дитячі організації. Значно додалося громадських об'єднань в таких мало освоєних раніше сферах, як національні громади і етнокультурні суспільства, пацифістські організації та ін. Розширилася географія представництва громадських об'єднань у тому числі і в сільській місцевості, а спрямованість їх діяльності охопила до кінця 1997 року більше двадцяти напрямів. Всього ж до початку 2000 року в Молдові налічувалися близько півтора тисяч добровільних об'єднань громадян [1]. Нині офіційно зареєстровано Міністерством юстиції Молдови більше п'яти тисяч громадських об'єднань діючих більш ніж по двадцяти шести великих адресних напрямках [2].

Корінною відмінністю від громадських організацій, що діяли в колишні часи, і по суті справи були "приводними ременями" пануючої командно-адміністративної системи, сучасне громадське об'єднання згідно чинного в Молдові Закону "Про громадські об'єднання" (прийнятий 17 травня 1996 року з подальшими поправками), "є некомерційній, незалежній від органів публічної влади організацією добровільно створеною не менше чим двома

фізичними і/або юридичними особами (громадськими об'єднаннями), об'єднаними спільністю інтересів в цілях реалізації законних прав відповідно до закону". Згаданий закон чітко фіксує принципи створення і діяльності громадських об'єднань: "Громадські об'єднання створюються і діють на принципах добровільності, самостійності, самоврядування і рівноправ'я усіх членів. Діяльність громадських об'єднань має бути голосною, а інформація про їх засновницькі і програмні документи - загальнодоступною. Громадські об'єднання вільні у визначенні своєї внутрішньої структури, виборі цілей, форм і методів діяльності" [3].

Як видно, згаданий закон про громадські об'єднання підтверджує важливий методологічний принцип: як і інші інститути того, що формується і функціонує громадянського суспільства - партії, суспільно-політичні організації, профспілки, церква, сім'я бізнес-структури, - громадські об'єднання, характеризуються однією з головних ознак громадянського суспільства - сферою, відмінною від держави [4].

Проте, як це часто буває, між декларованим і реальним втіленням законодавчих положень в політичну практику, має місце і невідповідність. У зв'язку з цим, враховуючи все ще дискусійний характер розмови, що ведеться в науковому середовищі, навколо структурних складових громадянського суспільства, доцільно, на наш погляд, зупинитися на деяких методологічних моментах пов'язаних безпосередньо з суттю і функціонуванням громадських об'єднань. Передусім серед багатьох десятків існуючих дефініцій громадянського суспільства, слідує, на наш погляд, визначитися з можливо чіткішим його тлумаченням яке якнайповніше підтверджує його теоретичну і функціональну суть безпосередньо в контексті даної проблеми.

Представляється, що більшою мірою цьому відповідає (принаймні, останнім часом) визначення російського філософа В. М. Межуєва, яке підтримується багатьма дослідниками: "Під громадянським суспільством (чи суспільством громадян) прийнято розуміти спільні (колективні) дії людей у сфері не їх приватної (приватною), а публічному (чи громадською) життю, причому в умовах, коли вона перестає бути монополією владних еліт - як традиційних, так і сучасних. Це саме сфера дій вчинків людей, які можуть носити як стихійний, так і організований характер, отримуючи в цьому випадку організаційну форму неурядових, недержавних об'єднань, союзів, асоціацій, що функціонують по принципах самоорганізації, самоврядування, і як правило, самофінансування. Безпосереднє громадянське суспільство з'являється як що склалася незалежно від владної вертикалі, існуюча окрім неї система горизонтальних зв'язків і стосунків, що охоплює собою значну частину населення. Не паспорт а реальна включеність людини в цей зв'язок перетворює його з громадянина *de jure* в громадянина *de facto*" [5].

Аналіз функціонування сучасного, що тим більше формується в таких молодих державах, як Молдова і Україна, громадянського суспільства вказує на суперечливу специфіку його консолідації і зрілості. Елементи спонтанності самоорганізації підкреслюють глибинний сенс громадянського суспільства, що полягає в тому, що його структури, організації вільно, добровільно виникають по волі конкретних індивідів, груп населення (по перевазі), а не "призначаються" чи етаблюється державою (хоча такі виключення мають місце). Надалі, з підвищенням культури внутрішнього управління організаціями, більшість з них перетворюються на відносно стійкі, довготривалі, інституціоналізовані структури що відрізняються проте по рівню активності і ініціативності в повсякденній діяльності.

Діапазон діяльності громадських об'єднань, як показує практика, досить широкий. У Молдові, наприклад, вони діють в цілях реалізації і захисту цивільних, економічних, соціальних, культурних і інших законних прав і свобод; розвитку громадської активності і самодіяльності осіб, задоволення їх професійних і любительських інтересів в області наукової, технічної, художньої творчості; охорона здоров'я населення, залучення його до благодійної діяльності залучення до занять масовим спортом і фізичною культурою; проведення культурно-виховної роботи серед населення; охорони природи, пам'яток історії і культури; патріотичного і гуманістичного виховання; розширення міжнародних

зв'язків; укріплення миру і дружби між народами; інша не заборонена законодавством діяльність.

У правовому полі сучасної Молдови практично відсутні сфери діяльності, які були б недоступні для громадських об'єднань. Більше того, чинний закон "Про громадські об'єднання" (до речі, визнаний експертами одним з кращих в країнах СНД) встановлює деякий паритет: він сприяє зведенню нанівець випадків "необґрунтованого втручання державних органів, організацій і їх посадовців в діяльність громадських об'єднань так само як і втручання громадських об'єднань в діяльність державних органів, організацій і їх посадовців, крім випадків, коли це прямо передбачено законодавством" [6]. В той же час це положення, зрозуміло не означає заборони на громадський контроль над діяльністю державних структур.

Видається, що мережа недержавних організацій, що сформувалася на добровільних засадах, об'єднань, асоціацій союзів залишається найважливішою структурною складовою громадянського суспільства і невід'ємним елементом існуючої політичної системи держави в цілому. Іншими словами діяльність громадських об'єднань це - системне забезпечення життєдіяльності соціальної, соціокультурної і духовної сфер, їх виробництво, відтворення і передача від покоління до покоління. Саме громадські об'єднання (нині їх налічується декілька тисяч зареєстрованих в Мінюсті) залишаються, мабуть, наймасовішим інститутом громадянського суспільства що здійснює безпосередню посередницьку функцію між владою/державою і населенням. Можна констатувати подальший ріст чисельності громадських об'єднань, розширення діапазону їх адресної діяльності. Це підтверджує що здатність населення до самоорганізації, або соціальної інтеграції є тією принциповою специфічною ознакою, по якій можна судити про можливість становлення і розвитку досить зрілого громадянського суспільства в тій або іншій країні, у тому числі зрозуміло, в Молдові і в Україні.

Як показує практика, за своєю природою самодіяльні і ініціативні громадські формування характеризуються прагненням їх членів до конструктивному висунення альтернативних рішень і здійснення найбільш раціональних з них. Обговорення і можливе прийняття пропозицій, що висувуються громадськістю, принаймні, вже не розглядається державними структурами будь-якого рівня як виклик, а тим більше як докір влади в неефективному управлінні. Сучасні громадські об'єднання можна з повною підставою розглядати як різновид громадського самоврядування, спрямований на вдосконалення політичної системи, як одну з форм зближення співпраці державного і громадського управління, їх взаємодоповнення. Таким чином, громадянське суспільство не стільки "йде" від держави, скільки формує його відповідно до своїх цінностей і інтересів.

З політологічної точки зору дуже важливо підкреслити, як громадські об'єднання впливають на особові інтереси. Передусім відмітимо, що громадські потреби впливають на особові інтереси вибірково. З одного боку їх дія залежить від ціннісних установок і представлень людини. З іншою, - від його психофізичних установок. Саме залежно від цього в одних випадках особовий інтерес випереджає громадські потреби в створенні і функціонуванні громадських об'єднань, в інших - відстає, по-третє, - йде десь поруч. Однією з результативних форм збігу особових інтересів і громадських потреб є, приміром, клуби за інтересами, що створюються в житлових мікрорайонах населених пунктів.

Видається, що життєвість нових форм громадської активності громадян, що формуються, більшою мірою обумовлено і тим, що особовий інтерес окремої людини починає співпадати з інтересами інших людей виходить за рамки суто любительського і набуває суспільно-значимого характеру. Говорячи про діалектику особи і групи в процесі становлення і функціонування громадянського суспільства, необхідно відмітити наявність схожих тенденцій, пов'язаних з тим що особа як така, як в Європі, так і в Молдові і в Україні, очевидно, "ніколи не існувала поза мережею різного роду неформальних об'єднань" [7]. Справжня особа, згідно з висновком з досвіду європейської історії, виникає тільки на базі групової свідомості. Про це, зокрема, дуже точно сказав видатний німецький філософ До.

Ясперс, протиставляючи "народ" "масі" атомизованих індивідів [8]. При цьому слід підкреслити, що для гуманного суспільства, звичайно, дуже важливо щоб групові форми солідарності не подавали індивідуальність людини, а, навпаки, всіляко сприяли її проявам в кращому розумінні цього слова.

Між тим дана проблема вимагає з'ясування і того, що дає особі та або інша громадська форма участі в сенсі задоволення потреб і інтересів особи, самореалізації її в матеріальному, інтелектуальному, культурному, політичному аспектах. І навпаки, який вплив саморозвиток особи, її активність робить на ефективність функціонування самого громадського об'єднання, на створення нових об'єднань або нових ланок у вже існуючих. Іншими словами який вплив саморозвитку особи на процес диференціації громадських структур?

В зв'язку з цим, слід передусім мати на увазі те конкретне благо, яке особа отримує будучи членом чи тієї іншої громадської структури. У одних випадках - це отримання матеріального блага (приміром, в кооперативних організаціях, в профспілках у науково-технічних і в організаціях новаторів), в інших - духовне, інтелектуальне благо (наукові товариства, творчі союзи, клуби за інтересами та ін.), по-третє - можливість брати участь в обговоренні політичних питань ставити їх перед відповідними державними органами, волати до громадської думки, впливати на ухвалення управлінських рішень, обговорювати проекти законодавчих актів.

Видається, що для кращого розуміння природи і суті добровільних об'єднань громадян, підвищення їх ролі в житті суспільства важливо знати і враховувати функціональну спрямованість громадських об'єднань. Сучасні дослідники розрізняють: виховну інформаційну, дорадчу, контрольну, організаційну, управлінську і аналітико-представницьку функції [9].

Останніми роками в діяльності неурядових організацій Молдови простежуються деякі позитивні тенденції, пов'язані з підвищенням ролі незалежної громадської експертизи в сфері соціальної і економічної політики, поглиблення демократизації законотворчості (Інститут розвитку і соціальних ініціатив "Вииторул" (IDIS), Асоціація за демократію через участь (ADEPT та ін.). Відтворені замість скасованих раніше народних дружин громадські організації (народні гвардійці) що надають посильну допомогу місцевим органам внутрішніх справ по охороні громадського порядку. Для громадських активістів-діячів за посередництва ряду міжнародних неурядових організацій і фондів, зареєстрованих в країні а також Центру ресурсів неурядових організацій з прав людини в Молдові періодично проводяться спеціальні тренінги і семінари. На подальшу активізацію діяльності неурядових організацій спрямовані Республіканські Форуми.

На нинішньому етапі становлення і консолідації громадянського суспільства є ряд проблем, що вимагають свого рішення. Особливу актуальність, на наш погляд, придбаває питання розширення форм взаємодії державних (виконавчою законодавчою і судовою гілками влади) і цивільних структур. Так званих "гарячих" точок оперативної і безпосередньої взаємодії громадськості і влади предостатньо. Великий громадський резонанс, приміром у Молдові останніми роками мали численні цивільні ініціативи, пов'язані з розвитком малого і середнього бізнесу (рух патентотримачів), охороною довкілля (захист лісових угідь і паркових зон, санітарне прибирання прилеглих територій) із забезпеченням законних прав і інтересів громадян (опротестовування рішень місцевих судових органів в Європейському суді з прав людини; рух на захист збереження соціальних завоювань пенсіонерів і інвалідів) із захистом законних прав споживачів (рух за підвищення якості продуктів, товарів, комунальних послуг і зниження явно завищених тарифів) та ін.

Пріоритетними заходами у напрямі зміцнення співпраці державних і цивільних структур є: внесення доповнень в законодавство, що регулює співпрацю між державою і громадянським суспільством; інституціоналізація участі організацій громадянського суспільства в процесі дозволу, реалізації, моніторинга, оцінки громадських політик, у тому числі шляхом створення чітких і ефективних механізмів консультацій і участі в процесі

ухвалення рішень; створення законодавчої основи, необхідної для реалізації "соціальних замовлень" для неурядових організацій та ін. Зміцненню зв'язку влади і громадянського суспільства, на нашу думку сприяв би наділення певної особи при президентові країни (можливо, при прем'єр-міністрові) статусом уповноваженого по розвитку громадянського суспільства і правам людини а також підтримка влади в законодавчому порядку ініціативи по створенню координуючого органу – Республіканської Ради громадських об'єднань (назва умовна).

Повсякденна практика свідчить, що ефективність діяльності кожного окремого громадського об'єднання багато в чому залежить від уміння правильно визначити свою "особу", зайняти свою "нішу" в різноманітному кругообігу громадських потреб і проблем. Не випадково деякі найбільш просунуті громадські організації, особливо діючі у сфері забезпечення законних прав людини і захищаючі права різних категорій споживачів, посилюють свої ряди досвідченими юристами здатними в необхідних випадках компетентно оформляти позови у відповідні судові інстанції і відстоювати незаконно порушені права і інтереси громадян в ході судових розглядів. Однією з хворобливих проблем була, і, на жаль, залишається невирішеною - це ліквідація або значна мінімізація небезпечної залежності вітчизняних неурядових організацій від іноземних донорів. Не доводиться сумніватися що для нормального незалежного розвитку громадських об'єднань і просування демократичних цінностей в країні, вони повинні фінансуватися як з боку держави, так і, можливо, з боку платників (податків подібна практика існує, наприклад у Чехії і Польщі). Такий підхід підтримує не лише керівництво Національного центру допомоги і інформування неурядових організацій "Contact", але і керівники ряду європейських структур, зокрема Академії за освітній розвиток і Європейського центру за некомерційне право [10]. Створення умов для забезпечення фінансової стабільності неурядових організацій як завдання правління закладене в Програмі діяльності Уряду Республіки Молдова : "Європейська інтеграція: Свобода. Демократія. Добробут" на 2009-2013 роки [11].

Великі перспективи перед громадянським суспільством в цілому і його діяльним інститутом - громадськими об'єднаннями відкриваються із затвердженням нових інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і Інтернету. Успіхи розвинених країн Заходу на цьому напрямі очевидні. Результатом інформаційної революції, що нестримно розвивається, на думку дослідників, являється становлення суспільства нового типу у якому інформація і знання стають головним ресурсом подальшого розвитку суспільства. Передбачається, що основою нового суспільства буде комп'ютерна технологія, з її фундаментальною функцією заміщати або посилювати розумову працю людини., основним суб'єктом соціальної активності стане "вільне співтовариство", а політичною системою буде "демократія участі" [12]. Як і інші країни, що розвиваються, Молдова також виявилася залученою в процес глобальної інформатизації. В період першого десятиліття нинішнього століття держава зробила ряд кроків по створенню передумов для розвитку інформаційного суспільства в Молдові (створено спеціальне міністерство, ухвалені закони "Про доступ до інформації" (2000 р.) "Про інформатизацію і державні інформаційні ресурси" (2003 р.), затверджений ряд супутніх урядових актів) [13].

На жаль, становлення громадянського суспільства в Молдові проходить у важких умовах, пов'язаних з наслідками тривалої економічної і політичної кризи, сегментів, що гальмують розширення, затверджують цінність людської особистості її законні права і свободи, активізуючих діяльність інститутів громадянського суспільства. Повільно, але все таки розширюється круг користувачів соціальними мережами і Інтернет частина населення навчена навичкам і умінню використання комп'ютерної грамотності для задоволення своїх освітніх, професійних і соціальних потреб (комунікація, отримання публічних послуг, електронне голосування в період виборчих кампаній участь в інтернет-форумах, відео-конференціях, експертиза проектів законодавчих актів і т. д.).

Громадянське суспільство Молдови зацікавлене, зокрема, в підвищенні транспарентності документування державного підприємства "Центру державних

інформаційних ресурсів "Registru"; у розширенні електронних послуг населенню після програми "Електронний уряд" (в цілях усунення або мінімізації бюрократичних намірів чиновників і зниження рівня корупції; у створенні єдиної інформаційної системи медичних послуг і електронного доступу до них; у підвищенні ролі інформаційно-комунікаційних технологій у справі охорони довкілля (екологічні моніторинги, профілактичні заходи моніторинг і попередження стихійних лих, оптимізація сільськогосподарської і промислової діяльності, санітарна охорона житлових зон і т. д.); у активізації партнерства між місцевими органами влади неурядовими організаціями і бізнесом в реалізації програми "Інформаційне суспільство для усіх" (комп'ютеризація і розширення мережі Інтернет).

Важливе значення для забезпечення довіри користувачів до інформаційно-комунікаційних технологій має забезпечення інформаційної безпеки і захист інформації особистого характеру від посягання різного роду кібер-шахраїв що часто використовують персональні дані приватних осіб в корисливих і злочинних цілях. На жаль, в цьому плані вітчизняні користувачі Інтернет, усупереч вимогам існуючого закону про доступ до інформації, захищені ще слабо. Практика свідчить, що сучасні інформаційно-комунікаційні технології відкривають для інститутів громадянського суспільства, у тому числі і для неурядових організацій широкі можливості для вироблення погоджених позицій і дій з життєво важливих питань соціально-економічної, політичної, культурної, духовної і інших сфер діяльності здійснення громадянського контролю за діяльністю державних структур і підвищення транспарентності публічних політик. Значно підвищується оперативна мобілізаційна роль соціальних мереж в активізації цивільних ініціатив. Позитивною можна визнати тенденцію, коли все більша кількість неурядових організацій розвиває свою інфраструктуру і власні інформаційні ресурси.

Мабуть, одним з насущних загальних завдань громадських об'єднань в сучасних умовах є необхідність посилення практичної роботи в кожному з обраних ними напрямів діяльності. Багато хто з них, на жаль, існує формально. Так, наприклад у Придністров'ї з шестиста зареєстрованих громадських організацій фактично діють лише близько ста, а в автономно-територіальному утворенні "Гагауз-Ери" з більше трьохсот - активно діючими можна назвати декілька десятків. Ситуація така що тільки конкретними справами можна підтвердити реальне функціонування громадянського суспільства.

Література:

1. Аникин В. И. Гражданское общество в Республике Молдова: состояние, проблемы, перспективы. – Кишинэу: «Парагон», 2001. – 240 с.
2. CIVIC.MD portal informational (цитировано 02. 03.2011). [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.civic.md/org.html>
3. Официальный Монитор Республики Молдова. - 2007. - №153-156. - С. 2.
4. Голенкова З. Т. Гражданское общество в России // Социс/ - К.:1997. - № 3. – С.25-36
5. Кравченко И. И. Государство и общество // Вопросы философии, 2007. - № 7. – С. 3 -17
6. Межуев В. М. Гражданское общество и современная Россия // Человек и культура в становлении гражданского общества в России. – Москва: ИФРАН, 2008. - С. 6
7. Мотрошилова Н. В. О современном понятии гражданского общества. // «Вопросы философии». – К.: 2009. - № 6. - С. 15
8. Официальный Монитор Республики Молдова. – 2007. - № 153-156. - С.3.
9. Хорос В. Гражданское общество: общие подходы // Мировая экономика и международные отношения. - 1995. - № 11. - С. 53
10. Ясперс К. Истоки истории и ее цель Вып. 1.- Москва, 1978. - 192 с.
11. Аникин В. Общественные организации в гражданском обществе: интересы, потребности, самооценка // Organizațiile nonguvernamentale și impactul lor asupra proceselor de transformare. – Chișinău: Pan Europe, 2004. - С. 10-12

12. Преднепровский Социальный форум (цитировано 02.03. 2011). [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://forum.pridnestrovie.com/topic/?id-147394>
13. Программа деятельности Правительства Республики Молдова “Европейская интеграция: Свобода, Демократия, Благополучие” 2009-2013 гг [Електронний ресурс.]. - Режим доступу: <http://portal.moldpres.md/banner/filat/ru.html> (цитировано 02. 03. 2011).
14. Політична система та інститут громадянського суспільства в сучасній Україні: Навч. посібник/ Ф.М. Рудич, Р. В. Балабан, Ю.С. Ганжуров та ін..- К.: Либідь, 2008.- 440с.
15. Всемирная энциклопедия. Философия. - Москва-Минск: 2001. - С. 427- 428.
16. Официальный Монитор Республики Молдова. - 2000, № 88-90. – 664 с.
17. Официальный Монитор Республики Молдова. - 2004, № 96-99. – 789 с.

*Радченко Леся Миколаївна,
кандидат політичних наук,
доцент кафедри політичних наук
НПУ імені М.П. Драгоманова*

УДК 323.3:17.026

ГРУПИ ІНТЕРЕСІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС

У статті проаналізовано поняття груп інтересів, їх походження, риси і характеристики. Представлено розгалужену типологію груп інтересів. Визначено ряд важливих суспільних функцій, що виконують групи інтересів.

Ключові слова: *групи інтересів, політична активність, артикуляція інтересів, агрегування інтересів, політична соціалізація, легітимність.*

В статье анализируется понятие групп интересов, их происхождение, черты и характеристики. Представлено разветвленную типологию групп интересов. Определено ряд важных общественных функций, что исполняют группы интересов.

Ключевые слова: *группы интересов, политическая активность, артикуляция интересов, агрегирование интересов, политическая социализация, легитимность.*

The article analyzes the concept of interest groups, their origins, traits and characteristics. Extensive typology of interest groups presented. A number of important interest groups social functions are identified.

Keywords: *interest groups, political participation, interest articulation, aggregation of interests, political socialization, legitimacy.*

В сучасних соціально-політичних умовах групи інтересів відіграють значну роль у процесі вироблення і прийняття рішень. Групи інтересів намагаються впливати на уряд будь-якими засобами для досягнення інтересів свого об'єднання. У зв'язку із цим феномен груп інтересів, їх сутнісні риси та характеристики привертають особливу увагу науковців.

Групи інтересів, що об'єктивно існують у суспільстві, - це базові суб'єкти функціонального представництва. Інтереси ж, котрі потребують політичного вираження і захисту, можуть впливати на формування порядку політичного управління [1, 45]. В сучасній політології групами інтересів вважають лише такі об'єднання, які перебувають поза владою і суто політичною організацією та намагаються впливати на систему влади заради власних потреб. Маючи певну автономію від уряду чи політичних партій, групи інтересів чинять тиск на них з метою відображення своїх вимог у публічній політиці [3, 420].

Теоретично місце і роль групи інтересів було обґрунтовано в ХІХ – початку ХХ ст.ст. та визначено їх як специфічну організацію суспільства. Теорія груп інтересів була вперше сформульована американським політологом А.Бентлі в праці «Процес управління» (1908),